

1814

*Fol. CCLXVI. Instrumentum germ. quo Joh. Faber Johanni Gaudentio Anbauer Theol. Professori et tunc temporis Academiae Vien. Rectori stipulatur 100. Rhenenses annuos, si pro se aut absente, aut infirmitate praepedito in Ecclesia D. Stephani, primariis diebus festis, et Dominicis praecipue Adventus et Quadragesimae ad populum verba fecerit. Dat. 3. April. 1538. Specimen geminum homileticum Viri hujus docti produxi in Wiens Buchdruckergesch. p. 382. et 383. Reutlingensis erat, eique a. 1542. ad plures abeun- Denis Codd. Theol. V. I. P. II.*

CCCCLIX.

II. fol. 2. Protestatio germ.  
Ministrorum Evangel. Hassiae ad  
Philippum Landgravium contra  
Q q                      Edictum

1815

## C O D I C E S

1816

Edictum Caroli V. appellatum *Interim* 1548. Incipit: *Die erforderten vnd versammelten Diener des b. Euangelij In Fürstendumb Hessen gedenken vnd verhoffen mit bilff des almechtigen Gottes vnser lieben himlischen Vaters &c.*

III. fol. 3. Opusculum sermone italico, quo ostenditur, pie invocari Sanctos, hoc initio: *G. mio honor. Per rispondere al quesito che voi mi faceste a questi giorni sopra la cosa de Santi che già sono in cielo; cio e con che ragione la chiesa nelle preghiere sue a Dio supplica per l'orationi, et per li meriti della beata Vergine et d'altri Santi &c.* Adjuncta sunt sub finem PP. in hanc rem testimonia.

IV. fol. 9. Ordo et forma absolventi ab Haeresi. Initium: *Posteaquam poenitentes extra ecclesiam in porticu steterint. In decenti poenitentium habitu, accensis candelis, et crucibus ligneis, per tres dies festos &c.* Additur in fine: *In aliquibus ecclesijs plura faciunt In aliquibus pauciora.*

V. fol. novo 1. Responsum Provincialium Carinthiae ad gravamina a Clero Ferdinando Rom. Regi porrecta germanice. Gravamina haec versabantur circa neglectum Dierum festorum, et sacrae Synaxeos, Jus Patronatus, Electionem Praelatorum, Visitationes Canonicas, Bona ecclesiastica. Incipit: *Anntwürth auff der geistlichen Beschwür Articl. Als die geistlichen fürgeben.*

*Das Menngel in der Religion sachen Einfallen &c.* Respondent Provinciales plerumque: sibi non constare, in similibus peccatum fuisse, Clerum tamen identidem culpant, seque in *Lutberum* propendere non obscure innuunt. Confer *M. Hansizii Germ. Sacrae T. II. p. 618. ad an. 1549.*

VI. fol. novo 1. *Responsio ad Confessionem quatuor Chuitatum.* Sunt hae *Argentina, Constantia, Memminga et Lindavia*, quae in *Zwinglium* inclinabant, suamque sententiam *Carolo V. in Comitibus Augustanis* 1430. scripto obtulerant, quod supra Cod. CCCCLIII. fol. 11. et 27. utraque lingua indicatum est. Indicata etiam est Scripti hujus *Confutatio* supra Cod. CCCCVI. fol. 1. sed praesens prolixior est, incipitque: *Quoniam ciuitates quatuor, Argentina scilicet, Constantia Memmingen Lindou, non considerato, quod in ditione Sacri Romani Imperij sitae sunt &c.* Non tamen ab Imperatore proficiscitur, sed Theologorum Consilium est, ut patet ex his verbis ingressus: *Cæsarea Maiestas illis tale responsum iure optimo dare posset.*

VII. fol. 51. Eadem *Responsio* lingua germanica hoc initio: *Die Romisch Kay. M' vnser allernedigster herr bat verschiner tagen von Irer Kay. M' vier steten Nemlich Strasburg Costenz &c.* Utrumque Exemplar multum interpolatum, resectumque est, autoribus, ut videtur, *Joh. Fabro et Joh. Eccio.*

VIII.



## Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 11804

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1817

P O L E M I C I.

1818

VIII. fol. 133. Demonstratio germanica: Concilium indictum a Lutheranis inique et sine causa rejici, hoc titulo: *Antzaigung wie vnbillich das außgeschriben Concilium von dem Lutherthumb abgeschlagen vnd gebindert würdt.* Adnotatur in fronte: Scriptum istud prodiiſſe *Wormatiae* 1545. in Comitii incerto autore, tributum tamen ab aliis *Johanni Hofmeistero* Augustiniano, qui tunc concionibus habendis inclaruerat, ab aliis *Johanni Cochlaeo*, ab aliis demum, idque verisimilius, *D. Conrado Bruno*. Initium est: *Es seind bis auf diesen tag ettlich Jar hero vill vnd mancherlay schriftten außgangen von wegen ains Conciliums &c.* Acta in hanc rem narrat *V. L. Seckendorffius Comm. de Luther. L. III. Sect. 31. §. 121.*

IX. fol. 153. Scriptum, cui Titulus: *Vera et Salutaris Gubernatio Ecclesiae Christi praecipue in his sex membris consistit &c.* Est Libellus a. 1545. a Theologis *Wittenbergensibus* iussu Electoris Saxoniae conceptus, calamum commodante *Phil. Melancthone*, qui etiam post *Lutherum*, *Bugenhagenium*, *Crucigerum* et *Majorem* ultimus subscripsit, ut habes apud *Seckendorff. Supracit. §. 119.* apud quem totus Libellus cum var. *Leſt.* ex edit. *Pezeliana* a. 1600. depromtis occurrit, quocum nostrum quoque Exemplar, si cui operae pretium videbitur, conferri poterit.

X. fol. 165. *Georgii Wicelii Libellus pro Concordia Ecclesiae repurgandae et restituendae, missus, ut additur, ad Comitiae A. C. 1555.* Comitiae haec Augustae celebratae sunt; Libellus vero extat impressus *Helmſt.* 1650. 4.

XI. fol. 225. *Traſtatus de Miſſa*, qui incipit: *Miſſe antiquitus iam inde ab etate B. Ambrosij Latinis dictae sunt, quae Graecis συναξις uocantur &c.* Scriptum conciliatorium est, et fortasse *Georgii Cassandri*; iisdem enim principiis innititur, eadem probat et improbat, quae in *Viri hujus docti Opusculis liturgicis Paris. 1616. f.* simul editis aut probantur, aut improbantur.

XII. fol. 255. *Wolfgangi Haſſchecker Traſtatus* germ. ad *Ferdinandum Rom. Regem de Caritate, Operibus Misericordiae et reformatione Hospitalis Vindobonensis.* Incipit: *Vnſer Her Jeſus Chriſtus vnſer Haylmacher ſpricht Johannis am 15. ich pin Ein warer weinſtockb &c.*

XIII. fol. 267. Libellus de *Autoritate Confessionis Augustanae*, quae exploditur. Scriptus conjicitur post obitum *Caroli V.* incipitque: *Dominus noster Jeſus Chriſtus diſcipulos ſuos, non quod eorum et populi ſententiam ignoraret, ſed quo nos doceret, interrogauit dicens. Quem dicunt homines &c.*

XIV. fol. 273. *Απορρεφον* Annotationum manu *M. Weſſeli* adscriptarum

1819

## C O D I C E S

1820

scriptarum margini Libri *Petri de Alliaco de Potestate ecclesiastica*, et *Job. Gersonis de Indulgentiis*. Sunt breves et numero tantum 13. nec magni momenti. *Petri de Alliaco* Liber editus est inter *Gersonis Opera* P. I. Paris. 1606. p. 895. f. titulo: *de Ecclesiae et Cardinalium auctoritate*. Opusculum vero *Gersonis* habetur ibi P. II. p. 349. De *Job. Wesselo* Groningano ✠ 1489. acri aevo suo abusu ecclesiasticorum reprehensore adi. *J. Alb. Fabricii Bibl. med. et inf. lat. v. Joannes*.

XV. fol. 275. Epistolae binae *Davidis*, ut videtur, *Georgii* celeberrimi Fanatici ad *Johannem a Lasco* responsoriae. Prior data est 2. Maji 1544. quo anno *David* Basileam accesserat, *Johannes* vero in *Frisia Orientali* *Zwinglei* Dogmata promovebat. Excusat se Scriptor hac epistola, quo minus *Johanni* petenti exponat rationem vocationis suae, et quis eum excitaverit. Initium est: *Emanuel per cuius Deum Deus nobiscum. Gratia et pax &c.* Quandoquidem non grauatus es eruditissime atque adeo nobilis domine *Joannes a Lasco* ad me omnium contemptissimum infimaeque sortis hominem tam humaniter ac fraterne scribere, idque inquirendae unitatis ac pacis iuxta veritatem studio &c. Ignarus erat latinae linguae *David*. En rationem, cur epistolam ab ipso profectam suspicer. Ad calcem enim illius leguntur haec: *Interpres. His respondetur prioribus tuis literis quae*

*jam paratae ac scriptae erant priusquam posteriores ad Davidem pervenissent.* Responsum ad posteriores est sine die et anno, petitionique *Johannis* satis facit; ait namque Scriptor inter alia de Deo: *sui spiritus halitum in faciem meam efflavit — et in me locutus est, Tu es servus meus adeoque dilectus filius, qui omnem voluntatem meam perficies.* Quae certe *Davidis* somniis adprime congruunt.

XVI. fol. 281. *Summaria Ratio fidei totius Communitatis, una cum Clero Civitatis Pragensis, Praesertim erga 4. articulos seu Veritates a Christo prolatas, et a primitiva Ecclesia observatas.* Sunt vero hae. Primo: ut quondam ipse filius Dei Corpus et sanguinem suum discipulis suis tradidit ad manducandum et bibendum, sic cunctis fidelibus ab Ecclesiae ministris est pie tradendum et fideliter ministrandum. Insanum hic audit Constantiensis Synodi Decretum, quo legem Christi in hac parte impio more damnauit. Secundo: ut Sacerdotes Ecclesiae Vicarii Apostolorum iuxta formam illorum in uoluntaria paupertate vivere studeant, temporalium rerum temporali dominio abdicato. Tertio: ut verbum Dei non sit alligatum, sed a Sacerdotibus et Levitis idoneis libere et passim predicetur. Quarto: *Vt universa vicia publica mortalia per Rectores Politiarum et eos, quorum interest, a plebe fidelium studiosius extirpentur.* Singula haec multis Scripturae locis urgentur. Initium est: *Vniuersis*



## Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 11804

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1821

P O L E M I C I

1822

uerfis et singulis Christi fidelibus ubilibet constitutis &c. Magister ciuium, Consules iurati, totaque Communitas, una cum Clero Ciuitatis Pragen. pium aeternae salutis affectum. Vt nostrae credulitatis effulgeat synceritas, ac proinde causae aequitas pateat &c. Confessio haec fortassis edita est a. 1439. Vide Hagecii Chron. ad b. a. Quoad Rem plurimum etiam consonat cum Instrumento Praegenfi, quod exhibet Laur. Byzynius, verius Brzezina, in Diario Belli Hussit. apud Ludewig. Reliq. Mss. T. VI. p. 175.

XVII. fol. 312. Gravamina contra Clerum Ducatus Carinthiae germanice hoc titulo: *Vertzaichnus Etlicher Beschwörungen. Die Geistlichen Im Lannd Khärndtn Belangend. Item: Von Straffen.* Videntur opposita Gravaminibus Cleri, de quibus supra N. V. et licet fortassis aliquantum exaggerata, necessitatem tamen reformationis satis probant. Vide Hansiz. supracit.

XVIII. fol. 320. Gravamina ejusdem tenoris contra Clerum Ducatus Styriae. *Deren von Steir sonnderbar beschwörungen wider die Geistlichen.* Dicitur in ingressu, Gravamina isthaec iussu Regiae Rom. Majestatis proponi.

XIX. fol. 331. Scriptum Germanicum de Concilio idem, quod supra N. VIII.

XX. fol. 341. Opusculum inscriptum: *Pro Tuitione nostrae Religionis &c. Ad Serenissimum et Potentissi: Vngarie et Boemie Regem Ferdinandum.* Jam conti-

netur Cod. CCCCVII. fol. 147. estque Joh. Fabri.

XXI. fol. 373. Epistolae tres, quarum prima *Luciferi principis demoniorum ad potentes et prelatos, ad plebanos et curatos, ad episcopos et ad monachos mendicantes et ad taxillorum lufores &c.* Initium: *Lucifer princeps tenebrarum tristitie, profunditatis &c.* Epistolam hanc invenisse se testatur M. Flacius Illyricus in Conventu Minor. Magdeburgi auctore Nic. Oren, rectius Oresmio Normanno Sec. XIV. Mathematico, eamque in linguam vernaculam conversam edidit ibid. 1550. 8. et etiam latine anno praeced. Invenies praeterea eandem hanc Satiram, sed multo curtiores, in Joh. Wolfii Lect. memorab. T. I. p. 654. pariter adscriptam Oresmio, item separatim editam Witeb. a Sal. Gesnero, 1604. cum Serm. Oresmii, qui habetur Cod. CCCXLII. Post hanc incipit epistola per Petrum de Alliaco — in qua sub nomine diaboli *Leuiathan* alloquitur generale Concilium impediens et ecclesiam pro uiribus diuidens et schisma nutriendum. Initium: *Leuiathan princeps mundi uniuerfis prelati ecclesie regni sui pacis scindere unitatem et aduersus ecclesiam Christi schismatis firmitatem seruare. Cum plurimis gentibus imperarem et uniuersum orbem meae ditioni subiugassem &c.* Excerpta dicitur in marg. Cod. haec Epistola graphica et tota phrasi S. Scripturae exarata ex cod. domus frat. Nouiomagi. Frustra

1823

## C O D I C E S

1824

stra eam apud *Tritbemium*, *Gefnerum*, *Caveum*, *Oudinum*, *Fabriculum* &c. quaeras. Quo tempore scripta sit, ex hoc loco conjicies: *Sicut olim dicebant quidam: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego uero Cephe. Sic et nunc per eorum pigram solitudinem et simultatem dicitur: Ego sum Urbani, Ego autem Clementis* (utriusque electi Papae 1378) *Ego uero futuri concilij generalis, Ego arbitralis concordie. Ego resignationis utriusque. Ego talis domini. Ego talis regis. Ego talis commodi. Ego tantorum beneficiorum obtentorum a tali* &c. Habuit *Petrus* coram *Duce Andegavense* a. 1381. nomine *Academiae Parisinae* Orationem, qua Concilio generali ad tollendum Ecclesiae schisma opus esse demonstravit, quid si eodem anno hanc quoque publicasset epistolam? Meretur certe in Corpus Operum cooptari, si quis olim *Alliacensi*, ut *Gersoni*, *Dupinius* obtigerit. Tertia demum Epistolarum diabolicarum, quae in margine descripta dicitur ex magno Cod. S. Jacobi Leodiensis cui tit. *Demosthe. oratio*, sic orditur: *Epistola transmissa cuidam Hypocrite per Satbanam Demonem Infernalem. Satbanas regnorum Acherontis imperator — Fidelissimo dilecto nostro. A. perditionis filio nostrorum operum cultori episcopo talis loci salutem et superbiam sempiternam. Verissimis relationibus nostrorum demonum audiuius, quod tuis malis operibus, tuis nefandissimis men-*

*dacijs et iniquissimis praedicationibus conaris defensionem (divisionem?) et abhominabile scisma nostrum in ecclesia aduersarij nostri Jesu Christi sagaciter enutrire.* &c. Scripta est haec epistola intra annos 1406 — 417. *Angelo Corrario* sub nomine *Gregorii XII.* contra *Petrum de Luna* aliosque sedem pontificiam tenente. Dicitur enim per decursum: *Si quis auderet dicere quod dilectissimus noster. G. publicus et manifestus periurus pro unione moderne ecclesie obligatus esset ad renunciandum papatui — cum non fuerit simpliciter electus sed conditionaliter et modaliter, ut renunciaret* &c. Item: *Faciemus enim, quod ipse noster. G. summus pontifex unum de suis Carpidonalibus simul cum illo Anthonio fratribus Gabadeo Camerario constituet te.* Quis vero hic A. ad quem *Sathanas*? Ex Ordine *Praedicatorum* fuisse innuunt sequentia: *quando eras fraterculus praedicator, et: praedica alijs obseruantiam ieiuniorum illius hostis nostri dominici.* Inde vero ad infulas *Ragusinas* euectum, illud: *locum fetidum et ardentem fecimus preparari in medio Arrij et Machometi, ubi a damnatissimis Nicolao olim episcopo Raguginensi praedeceffore tuo, nec non Dominico olim iudice de Viterbio nostri charissimi scismatis nutritoribus — postularis.* Certiora dicturo deest *Ragusinorum Episcoporum Series*; monet tamen Codex *Vatic.* a *Quetifo* in *Scriptt. O. P. T. I.* p. 770. adlatus hoc titulo: *Joannis*



1825

## P O L E M I C I

1826

*nis Dominici (imo diabolici) archiepiscopi Ragusini Abusiones*, Johannem illum *Florentinum* Card. S. *Sixti* fortassis hic peti, cujus vitam ibi *Quetifus* enarrat. Confirmat *Ciaconius* in *Vit. Pontiff. et Cardd. T. II. col. 764.* Epistolam hanc a *Theod. de Niem* primum prolatam adferens, et reipsa extat in hujus *Nemore unionis Traß. VI. c. 29.*

XXII. fol. 439. *Responsio Catholicorum* ad Confessionis Augustanae Articulos a I. ad IX. germanica. Eadem, quae latine habetur *Cod. CCCCLIII. fol. 137.*

XXIII. fol. 459. *Ordinatio Ecclesiastica Brandeburgensis* germanica hoc titulo: *Religion ordnung des Churfürsten von Brandenburg.* Reipsa publicatio formulae dictae *Interim* a *Carolo V.* in Comitibus *Augustanis* 1548. propositae, directa ad *Senatum Coloniae ad Spream.* Incipit: *Nachdem die Römisch Kay. M<sup>r</sup>. vnser allergnedigster herr Auffnechstgebaltenen Reichstag zue Augspurg &c.* Mirum, Electorem dicere: *Welche auch von allen Churfürsten, Fürsten vnnnd gemainen Stenden des Reichs eintrechtiglich bewilligt vnd angenommen ist,* cum ex historia de Multorum reclamazione constet.

XXIV. fol. 468. *Reconciliationis Catholicorum et Eorum* qui illis aduersari videntur, modus certissimus a concordia uniuersi studiosissimo הקב"ה (sequuntur alia tria elementa rabbinica, quorum primum ב, reliqua duo informia)

in Christi gloriam restitutus aut institutus. G. P. qui N. R. I. auctore. *Guilelmum Postellum* interpretor, qui linguam graecam et arabicam ann. 1553. et 1554. *Vindobonae* docuit, ut pluribus executus sum in *Wiens Buchdruckergesch. p. 518.* Eadem enim commenta hic legas, quae in aliis typo expressis opusculis suis diffeminavit vir hic *παράδοξοτατος.* Incipit vero: *Domine mi Philippe* (Melanchthon) *mibi ob imaginem et similitudinem Dei mei in te impressam dilectissime*, aut tu quicumque es qui in primo ministrandi loco es apud *Saxones &c.* Pro basi concordiae inter alia ponit, ut *Papatum* non impetant. Vide, quo modo argumentum instruat: *Summum peccatum mundi ait esse peccatum Antichristi; Quum autem sit omnino impossibile, ut summum peccatum mundi committatur ab alio, quam ab eo qui est reuera diuinitus et humanitus constitutus, ut habeatur in summa auctoritate mundi, opus est, ut ille ipse qui est reuera et est habendus a toto mundo, idque duce ratione, Antichristus, habeat summam auctoritatem mundi, hoc est sit summus Pontifex in ipsius Christi loco et auctoritate, non quidem in coelo sed super terram tanquam Apostolorum caput constitutus. Quia tanto grauius est delictum, quanto maior est, qui peccat. Quare ea propositio, quam et Martinus Lutherus et post eum multi alii incepterunt asserere, quod Papa sit Antichristus, hac sola uia et nulla alia potest*

1827

C O D I C E S

1828

*potest demonstrari et probari. Est itaque a Vobis illi ipsi etiam quanto erit moribus deterior, concedendus ordo ille, quo tam impune iam tot saeculis abutitur, ut possit peccati summus gradus in eum et non in alium rejici. Sed pertaesum jam est nugarum, quibus inductus quis facile literas N. R. I. supra adductas interpretetur: Novam Religionem Instituit.*

XXV. fol. 475. Dissertatio Theologi cujusdam Catholici de vera Ecclesia ex S. Literis, sententiis PP. et Hist. Eccl. sano judicio congesta, quae incipit: *Quum plerique infelici hoc nostro seculo sacrosanctae Ecclesiae antiquitatem, Majestatem, Auctoritatem simul atque unitatem, tum propter certos abusum, superstitiones, et alia id genus Zizania, quae in eandem irrepsisse vix negari potest, tum et propter ecclesiasticorum vitia, quae et ipsa dissimulari nequeunt, ita impugnent &c. Fridericine Nauseae? an Frid. Staphyli, aut Ge. Wicelii?*

XXVI. fol. 488. Collectanea polemica sermone italo primum sic inscripta: *Conclusioni Catholicae tratta da S. Agostino contra gl' Heretici moderni.* Dein sic: *Nota d'alcune Heresie condannate dalla Santa Chiesa gia sono più di mil anni.* Fortasse Nuntii cujusdam Pontificii ad aulam Ferdinandi I.

XXVII. fol. novo 395. Commentarii Actorum in Conventu Ordinum Protestantium inferioris Austriae a 5. Junii 1614. ad diem 19. Januarii 1616. hoc ti-

tulo: *Verzeichnus der Schluffs so in Religions vnd Andern der Löblichen N. Oe. Euangelischen Ständt sachen in des Wohlgebohrnen Herrn, Herrn Sigmund Adam Herrn von vnd zu Traun auf Meissau bedienten Verordneten Ambts vom 5. Junij dis 1614. Jahrs ergangen, vnd umb künfftiger bessern nachrichtung willen Hierein Ordentlich beschriben worden.* De Secessu Provincialium Protestantium a Catholicis, quin et aerarii separatione confer Conspect. Hist. Universit. ad an. 1613 — 16. et Bern. Raupachii. Evangelisches Oesterr. III. Continuat. p. 323.

CCCCCLX.

Codex chartaceus lat. germ. 160 Sec. XVI. Folior. 207. f. ex Adversariis olim Johannis Fabri Episcopi Vienn. ab eoque donatus Collegio D. Nicolai, ut praefixus codicillus impressus, et alter manu Wenceslai Cedlitzer scriptus 1540. testantur, continet sequentia: I. Collectanea quaedam in L. Geneleos Fabri ἀντιρροια 1538. ut in tergo Voluminis notatur.

II. fol. 17. Ejusdem Fabri Libellus consolatorius de superadmirabili — pro quinque beluetiorum utpote lucernae Vranig. Schwicz. Vnderwaldē ac Zuge partibus recens largita victoria. Anno a nato Jesu M. D. XXXII. Constat prolixo Praefamine et VIII. Capitibus, impressusque legitur inter alia Fabri Opera Colon.